ՊԱՇՏՊԱՆ

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱՅԼՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ամեն տեղի համար ուր այս լրագրի մուտքը արգիլուած է, արտօն 11րդ չոլանի (95 օգոստ.—96 մայիս) բաժնորդագինն է 20 Ֆր. կանխիկ։ Կարելի է նաեւ բաժնորդագրուիլ քանի ամսի համար որ ուզուի, ամեն մէկ ամսականը 2½ Ֆր։ հաշուելով և 1896 մայիս ամէն անդին չանցնելու պայմանով։

Նամակ և դրամ պէտք է ղրկել հեռաւոր հասցէով։ M. PORTOUKALIAN, rédacteur du journal *Arménia*. MARSEILLE (France)

ԺԱ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 42

1895 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 25

1895 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 13 (Հ. Տ.)

ՁԱՅՆԱԿՈՒԹԻՒՆ

Պահրաստարակուի Ի. ՇԵՐԲ. օրեր

ՊԱՏՄԱՆԵՆԵՐ

Խմբագրութիւնը, երբէք հարկ համարի, համառօտելով և կամ մասամբ միայն կը հրատարակէ իրեն ղրկուած գրութիւնները։ Պարտաւոր չէ վերադարձունել չհրատարակուած ձեռագիրները։ Յանուցումներ կընդունուին հայերէն և ֆրանսերէն լեզուով։ Յանուցման 1 միլոկ գիրը 1 սանդիմ կարժէ։ 1 գլխագիրը 2 սանդիմ։

Les annonces en français et en arménien, sont reçues aux bureaux de la Rédaction (Allées de Meilhan, 44.)

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ձէյթունի վիճակը. — Կիլիկիա. — Մաթէնի բղպակցի տեսակցութիւնը Ամեն. Իզմիրլեանի հետ. — Մեծ պետութիւնները եւ Ք. Դուռը. — Թիւրքիանց յուրեր. — Նոր հրատարակութիւններ. — Վնասուռելի խնդիրը եւ ամենօ ամերիկեան վիճակ։ — Արտասահմանի լուրեր։ — Ծանուցումներ։

ՁԷՅԹՈՒՆԻ ՎԻՃԱԿԸ

Ձէյթունցիները դարերէ ի վեր իրենց անուցած անկախութեան զգացումին ու քաջութեամբը՝ որոնց փորձերը շատ անգամներ տուած են արդէն, դեռ կը յաջողին շարունակել իրենց պաշտպանութիւնն։ Սակայն Թիւրք կառավարութիւնը որ կը ջանայ բնաջինջ ընել այդ քաջ բայց տակաւաթիւ հայ ժողովուրդը, սկսած է տալ լուրեր տարածել եւրոպական լրագիրներուն մէջ, ներկայացնելով այդ Ձէյթունցիներ իբրեւ մարդասպաններ, աւարառուներ և հրձիգներ։ Այդ առթով փարիզի Թան լրագիրը իրաւամբ դիտել տուած է որ այդ գէշ լուրեր չեն համաձայնիր բնաւ Էլպիստանի գայմագամի տուած տեղեկագրին որ կիմացուներ թէ Ձէյթունի Հայերը չատ քաջաքաւորութեամբ կը վարուին իրենց գերի բռնած Թիւրք զօրքերին հետ. մինչեւ իսկ իրենց ազգային վարժարանը պարապած և զօրքերի սպաները իրենց հարկմով մէկտեղ հոն տեղաւորած և ամեն կերպ հանգստութիւն տուած են։

Ք. Դուռը դեսպաններին ալ մի տեղեկագիր ղրկած է որի մէջ կըսէ թէ «Ձէյթունի ապստամբները կողոպտած և կրակի տուած են Գէչան, Կէօր, Թէլսուզ Նիւրճի, Օքաքիր, Քէրիմլի, Տիմարէք, Սարի. Քհնչիւրք, Զաքըր, Հիսար և Քէպան մահմետական գիւղերը որոնք Ձէյթունի մօտ կը գտնուին և Ենտէրինի գլխաւոր տեղը։ Սպաննած են 266 մահմետական որոնցմէ 16ը կին են և վիրաւորած են 100ի չափ որոնց մէջ փոքրիկ մանուկներ ալ կը գտնուին, 500 տուն այրուած է։ Բնակիչները փախած են. տեղական վայրագութիւններ գործուած են. կիներէ ծիծերը կտրած և աղայներ իրենց ծնողներուն աչքին առջեւ մորթած են, փոշիով անոնց աչքեր կուրցուցնելէ յետոյ։»

Գէրլինէն կը հեռագրեն դեկտ. 20ին որ Կ.պոլսէն հեռագիր եկած է «Ֆրանք Փուրքը Ձէյթունէ» լրագրին թէ Հայերը կոտորած են Ձէյթունի Թիւրք ժողովուրդը (?) և զօրքերը։ Աւելի վրայ, Ք. Դուռէն հրաման գնացած է Ձէյթունը պաշարող բանակին որ 10.000 հոգիէ բաղկացած է, յարձակիլ և կրակի տալ Ձէյթունը, ապստամբները թէ անցուն-

ԿԻԼԻԿԻԱ

Կիլիկիա կրակի ու արեան մէջ է. Սասնոյ հազարաւոր քաջերու, կոյս աղջիկներու և մանկիկներու արեամբ արբեցած նոր Հերովդէս Սուլթան Համիտն իր Եըլտըզէն այնպիսի հրամաններ արձակեց որոնց համեմատ սկսաւ Հայ ժողովրդեան սարսափելի կոտորած մը մեծ Հայաստանէն մինչեւ Կիլիկիա, աւար ու աւեր ամենուրեք։

Թերեւս Եգիպտոսի Սուլթաններն ու թագաւորներու պէյերը չէին ըրած այսպիսի անլուր բարբարոսութիւնք զոր այսօր քաղաքակիրթ Եւրոպացւոց քթին տակ կը գործէ Թիւրք կառավարութիւնը։ Թշուառ Կիլիկիա, ուր հայութեան վերջին փառաց բեկորները դեռ կանգուն կը մնան, այսօր քամնելի վայրագութեանց կեդրոն մը դարձած է։ Ք. Դուռը խաբել կուզէ Եւրոպացիները թէ օսմանեան երկիրը խաղաղ վիճակի մէջ պահելու համար 75,000էն աւելի զօրքեր է զէն կոչած է. մինչդեռ ցաւալին այն է որ բոլոր երկրին խաղաղութիւնը վերցած է Սուլթանի հաւատարիմ ասբիւնկզակ Համիտիէներու չնորհիւ. Եդեսիա, Տիգրանակերտ, Մարաշ, Այնթապ, Պիրէճիք, Արապկիր և այն ամեն խժդժութիւններ պատահած հայ քաղաքներ ու գիւղեր, որոց այսօր ժողովրդեան մեծագոյն մասը — եթէ ամբողջն ալ ըսեմ չեմ սխալիր—իր տան աւերակացը վրայնստած կողբայ, ատոնց խշտառութեան, խանութներու և տուներու թալանելուն, հրոյ ճարակ լինելուն պատճառը նոյն ինքն Սուլթան Համիտ է եղած. և Կիլիկիան ալ այսօր արեան մէջ է, երկրին խաղաղութեան համար ի զէն կոչուած Համիտիէներու և ըշտիֆնեերու չնորհիւն է։ Եւրոպացիք ինչ որ գիշով մրոտեցին մի քանի երես թըղթի վրայ որ մեր Հայաստանի բարեկործանց ծրագիր կը կոչէինք, այսօր Սուլթանը զայն կը գործադրէ իր պաշըպօզուք զօրաց ու պաշտօնէից միջոցաւ..., աւարի տալով ամբողջ քաղաքներ ու գիւղեր, իր զօրաց արիւնածարաւ դաշոյնը մխելով անմեղ Հայ մանկանց սրտին մէջ...։

Է՛հ, դեռ ի՞նչ կուզեն Եւրոպացիք. հիմա արդեօք լաւ կրցա՞ն հասկնալ թէ ի՞նչպիսի ճարտար կերպով ի գործ կը դրուին բարենորոգմունք Հայաստանի ու Կիլիկիոյ մէջ։ Թիւրք կառավարութիւնը խորամանկ օձի կը նմանի, իր շապիկը միայն կը փոխէ և ոչ թէ բնոյթը։

Մենք իբրեւ Ճակատանցի Հայեր այս համոզումն ունինք թէ մինչեւ որ Եւրոպա բռնի ճնշում չգործադրէ, անկարելի է որ այս պաշըպօզուք կառավարութեան ձեռօք բարենորոգումներ ի գործ դրուին։

Կիլիկիոյ մէջ այսօր Ձէյթունն է որ իր լեռնային և հանրածանօթ քաջութեամբ կրցած է ազատ պահել իր երկիրը Սուլթանի զօրաց սարսափելի ոճրագործութիւններէն. բայց Ձէյթուն, Կիլիկիոյ այս միակ պարծանքն ու յոյսն եղող աննկուն քաղաքը, ի՞նչ պիտի կրնայ ընել երբոր կատաղած Սուլթանի 30,000էն աւելի պաշըպօզուկներով, Չէրքէզներով, ռընք իրեն նպատակին ու չար կամքին ծառայող վայրագ դիւռներն են, այսպէս պաշարուած մնայ ու տևէ մի քանի շաբաթ եւս. գուցէ այդ ալ ամայ, անօթի և յուսահատ Լարդուի ու արեան լճակներ կազմուին ամեն Հայու պաշտելի Կիլիկիոյ այս վերջին հարստութեան միակ յիշատակի լեռներն ու ձորերն ալ։ Եթէ Կովկասի Հայերն իրենց չատ մօտ գտնուող Սասունի, Մշոյ և Վանայ մէջ պաղարիւնութեամբ կոտորուող Հայ ժողովրդեան չկրցան օգնութեան հասնիլ և միայն հեռուէն դիտեցին անոնց անմեղ կոյսերուն արիւնոտ դիակները, արդեօք պիտի կրնա՞ն օգնութեան հասնիլ Ձէյթունին, որոյ չրջակայ բազմահայ 15 գիւղեր Սասունէն աւելի դէշ վիճակ մ՛ունեցան. Թիւրք պաշտօնեայք նախ ասոնց զէնքերը կառնեն որպէս զի Ձէյթունի, Ֆըռնուզի և Ալապաշի ապստամբ Հայոց չմտնակցին և յետոյ անզէն ժողովուրդը կըսկսին կոտորել անխնայ, գեղեցիկ կիներն ու աղջիկները կոնկիսոնի և Էորփուզի, Էլպիստանի թիւրք պէյերուն հարէմը կը տարուին։

Մէկ աւելն աւելի է որ Ձէյթունէն, Մարաշէն, Այնթապէն, Հաճընէն, Սիսէն, Քիլիսէն, Ենտիոքէն, Տիգրանակերտէն, Եդեսիայէն ստոյգ և մանրամասն տեղեկութիւններ չենք կրնար առնել. բայց բէտիֆ ղօրքեր, ճամբորդ ուղտապաններ կը պատմեն թէ այս քաղաքներու կոտորածը սարսափելի է. մի քանի տեղերէն եկած հեռագիրներ կրցած են հազիւ այսչափ ըսել «Ծուներնիս և խանութներս թալուեցան, մենք ողջ ենք։» Ուրիշ մը՝ «Մեր ընկերներէն երկուքը մեռան, տուներնիս բան չը մնաց հացի կարօտ ենք. դրամ հասուցէք։» Այսպէս հեռագրողները հազարաւոր ասկեայ տէր վաճառականներ են որոնք այսօր հացի կարօտ մնացած լիներին կը յայտնեն։

1. Մարաշի առաջին, երկրորդ և վերջին մեծ կոտորածին թիւը մինչեւ 3000ի կը հասնի։

2. Այնթապի կոտորածը 2 3000 կը հաշուենայս երկու քաղաքներուն մէջ գտնուած Ամերիկացի և Գազիացի միսիոնարք եւս թէ՛ անձի և թէ՛ ուրիշ մեծամեծ կորուստներ ունեցած ըլլալնին հեռագրաւ յայտնած են Համէպի իրենց հիւպատոսներուն. Մարաշի Ամերիկացւոց բոլոր տներն ու դպրոցները Հայոց հարիւրաւոր տներ հետմէկտեղ թալուած և հրոյ ճարակ եղած են. դեռ այս ամենուն համար ալ մանրամասնութիւնք կը պակսին, որովհետեւ հաղորդակցութիւնք լիովին ընդհատուած են, Մարաշի և Այնթապի մէջ երկու թղթատարներ (Հայ) յօշոտուած են։

Կարելի եղածին չափ կաշխատիմ այս լուրերու մանրամասնութիւնները հաղորդել ձեզ հետզհետէ, որովհետեւ մենք ալ հոս անդորը վիճակի մը մէջ չենք գտնուիր այժմ, բոլոր աւ բոլոր մահուան կըսպասենք։ Անգլիական, գազիական և ամերիկեան զրահաւորները կիլիկիոյ ջուրերը հասնելէն ի վեր մի քիչ չունչ առած են ծովեզերեայ քաղաքները. բայց, ա՜հ, ներսերը արիւն կը հոսի. խե՜ղճ Հայ ժողովուրդ, կանայք և աղջկունք. ո՞վ գիտէ լէ՛ք սա րոպէին ի՞նչ զարհուրելի տանջանաց մէջ կը յօշոտուին, կը պզծուին...։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԿՈՄԻՍԱՐՆԵՐԻ ՍՈՎԵՏԻ ԵՎ «ՀԱՅԿՈՄԲԱՆԿ» ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԿՈՄԲԱՆԿԻ ՕՐԳԱՆ

ՇԱԲԱԹ, 25 ՄԱՐՏԻ 1933 Թ. № 83

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆ

Ուշադրություն դարձրեք ձեր ավանդների ժամկետների վրա

Ժամկետային ավանդների տերերին հայտնում ենք, որ նրանց ավանդների ժամկետները լրանում են հետևյալ ամիսներին.

Ապրիլ — 1931 թ. ապրիլ, 1930 թ. հոկտեմբեր, 1929 թ. հոկտեմբեր, 1928 թ. հոկտեմբեր, 1927 թ. հոկտեմբեր, 1926 թ. հոկտեմբեր, 1925 թ. հոկտեմբեր, 1924 թ. հոկտեմբեր, 1923 թ. հոկտեմբեր, 1922 թ. հոկտեմբեր, 1921 թ. հոկտեմբեր, 1920 թ. հոկտեմբեր, 1919 թ. հոկտեմբեր, 1918 թ. հոկտեմբեր,

օրհնեցի ժողովուրդս, ջերմեռանդ աղօթքներ ընելով Աստուծոյ որ դադրեցունէ հրայանի և սարճանակի ձայները և իրենց պատեհները վերադարձունէ դաշոյններն ու եաթաղաններ։ Հանգի՛ստ՝ կրօնամոլութեան դէմ եղողներին. գիմուելի՛ն՝ հաւատքի մարտիրոսներին։»

Վերջին բառերն արտասանած ժամանակ, Ամեն. Տ. Մատթէոս Իզմիրլեան կոգեւորուի, կարծես մի բոց կը ցայտէ իր նայուածքէ և չնորհալի ու յայնարձակ շարժումով մը իր սուրբ աջը տարածելով, կարծես թէ մի վերջին օրհնութիւն կը ղրկէ անոնց և միանգամայն կուզէ իր աչքի առջեւէն հեռացունել մի սոսկալի դիակոյտ տեսարանը։ Տ. Մատիչեան այդ խօսքեր թարգմանեց ինձի, իր ձայն ականջդողդոջալ և ես ալ Պատրիարքի այդ դիրքի ապդեցութեանը տակ յուզեցայ բոլորովին։

Ի՞նչ պիտի ընեն

—Սրբազան Հա՛յր, Ձեզ կը հնայ մի պարտականութիւն կատարելիք. կը թուի թան պարտականութիւն։ Ի՞նչ պիտի ընեն թշուառութեան մէջ հնացած Հայերին օգնութեան հասնելու համար։

— Արդէն միջոցներ ձեռք առած ենք։ Քիչ առաջ ըսի ձեզ որ ամենէն առելի թշուառ Հայերն անոնք չեն որ զոհուելով թաղուած են ձիւնին, այդ մարտիրոսական սպիտակ ծածկոցի տակ. այլ առելի թշուառներն անոնք են որ ողջ մնացեր են, կիները, ծերերն և մանուկները։ Ժողովրդին կարող և ուժեղ մասը բնաջինջ եղաւ։ իսկ անոնք որոնց խնայեր է մարդասպանի դանակը և որոնք հարիւր հազարաւորներ են, կը թափառին դաշտերը, առանց ապաստանի տեղ մ՝ունենալու, առանց հագուստի և առանց ուտեստի։ կոտորածէն վատ, ամեն բան կողոպտած տարած են նաեւ։

Մինչեւ այժմ ինչ որ կրցանք ունենալ, ղրկեցինք հոն։ Հարուստ Հայերը մեզ օգնութեան հասան. բայց այդ ամենքը մի կաթիլ ջուր է թշուառութեան այս ովկիանոսի մէջ։ Մի ազերսագիր տուի Ն. կայսերական վեհափառութեան, թախանձելով որ օգնութեան հասնի ճգնաժամի մէջ գըտնուող իր հպատակներուն։

Մի ուրիշ խնդրագիր ալ դեսպաններուն տուած եմ։ կը հաստատակամ յուսալ թէ աղաչանքս կը լսէ Եւրոպան և իր առատաձեռնութեամբ օգնութեան կը հասնի մեզ։ Ազգային մի մեծ ազէտ է այս։ Ուզեցին դադրեցունել մարդերիկոտորածը. պէտք է դադրեցունել նաեւ սովին և ցրտին ուրած կոտորածը։ Հայ և հագուստ պէտք է մի ահագին բազմութեան համար որ կը թափառի և կուլայ։ Աստուծոյ անունով կոչում կանեմ բոլոր քրիստոնեաներուն հաստատակամութեան ղազմանը և յաւակնութեանը։»

Ապքի ելայ, մեկնելու հրաման խնդրելու համար Ամեն. Իզմիրլեանէն։ Իմ յարգելի ղազաութիւններս հաստատիքը իրեն ներկայացունել առաջ, Թագաւորութիւն խնդրելու իր խօսածներուն մէկ կէտը։

— Ձեր Ամենապատուութիւն պետութիւններուն մինչեւ այժմ ունեցած բացասական գործունէութեան վրայ խօսելով, մի ակնարկութիւն արաւ իմ Ֆրանսայի լինելուս թերեւս կը թուլատրէ ինձ Ձեր Ամենապատուութիւն ըսել իրեն որ Ֆրանսան այս արեւելեան խնդրի մէջ աշխարհակալական անմիջական փառասիրութիւններ ետեւէ լինկած չէ՝ ինչպէս ուրիշ տէրութիւններ։ Նա կը հետեւի իր դարաւոր աւանդութիւնների, բարոյական շահերը պաշտպանելով։

— Այո՛, պիտեմ, պատասխանեց Պատրիարքը ձեռքս սեղմելով. Ֆրանսա միշտ քաղաքակրթութեան պահապանն եղած է Արեւելքի մէջ։

Եւ դիւրահասկնալի մի ակնարկութիւն ընելով Ֆրանգօ ռուսական դաշնակցութեան, յարեց.

— Տա՛յ Աստուած որ Ֆրանսա նորէն այնչափ ազատութիւն ունենայ որ կարենայ բաւական ուժով խօսիլ և հարստահարուած ժողովրդի մը իրաւունքին համար միւս ազգերի ալպաշտպանութիւնը ձեռք բերել։

ՄԵԾ ՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸՐԸ ԵՒ Բ. ԴՈՒՌԸ

Դեսպանների պահականաւերի թիւը կրկնող իրատէն ստանալու յաղողութեանը, ինչպէս կերեւի «Նիւ Եորք Հէրալտ»ի մէկ թղթակցութենէն, մեծապէս նպաստեր է Ֆրանսական կառավարութիւնը։ Այդ լրագրի թղթակիցը կ.պոլսէն հաղորդած է հետեւեալը։

«Երկու պահականաւեր ունենալու յոյսատրող ֆէրմաններին ստացուիլը Ֆրանսական կառավարութեան գործունէութեան արդիւնքն եղած է իրօք։ Ֆրանսական կառավարութեան Բէյէրսպուրկի դեսպան Տ. Մօնթէպէլլօ, իր արձակուրդէ յետոյ, Բէյէրսպուրկ վերադարձած էր մի քանի օր առաջ. հոն այս խնդրի վրայ տեսակցեցաւ Լիխան Լոպանօֆի հետ և չգոհացաւ երբէք թէ կամբաստանեն որ Աստրօ-Հունգարիոյ արտաքին գործերի նախարար կոլոխովսքի կամքն նախաձեռնութեամբը Բ. Դրան եղած առաջարկներուն անաղաղութեանը մէջ Ռուսիա ալ մաս ունի։

«Յայտնի է որ Ռուսիոյ համար կը դանգատուէր թէ եւրոպական համաձայնութեան յայտարարութիւններուն և ցոյցերուն ամբողջ արդիւնքը կոչնչացունէ իր բռնած դիրքով։ Այս այսպէս լինելով, Տ. Մօնթէպէլլօ մի առնսակ ճնշում բանեցուց ռուս կառավարութեան վրայ և պնդեց սա կէտի վրայ թէ Ռուսիա իր վարանումներ երկարաձգելով, գուցէ Անգլիոյ մի յախուռն գործողութեան հանդիսաւոր լինի Եւրոպա, վասն զի եթէ Անգլիա հրամայէ իր մարտանաւերէ մեկին միայն որ Տարտանէլէն բանի ներս մտնէ, ամենասոսկալի կառնակութիւններ կրնան ծագիլ։

«Այս խօսակցութենէ յետոյ է որ Լոպանօֆ իշխանը Զարին հաճութեամբը հրամայեց Տ. Նելիտօֆին որ ֆէրմաններուն խնդիրը վերջացունելու համար մի ունկնդրութիւն խնդրէ Սուլթանէն։ Ռուսական դեսպանը չատթէ երեկոյ իր կառավարութենէ ստացաւ ծածկագիր հեռագիրը և հետեւեալ օր ներկայացաւ Սպտիլ-Համիտին...։

«Ուրեմն Ֆրանսան է որ մի մեջոց գտաւ անուղղակի կերպով վերջ տալու այն տագնապի որ կրնար պէսպէս կործանումի գահավիժել օսմանեան կառավարութիւնը և ծանր վտանգի մէջ ձգել Եւրոպաի խաղաղութիւնը։ Այս միջադէպ մի նոր ապացոյց է Փարիզի և Բէյէրսպուրկի միջեւ տիրող կատարեալ համաձայնութեան։»

— «Թայմզ» կըսէ թէ անցած շաբաթի հինգշաբթի օրը կ.պոլսի մէջ պատահած խռովութիւնները պատի դրդումովը պատրաստուած էին որպէս զի ցոյց արուէր թէ նոր թոյլատրուած պահականաւերին անմիջապէս կ.պոլիս մտնելէն ի՛նչ անպատեհութիւններ կրնային ծագիլ։

Նոյն լրագիրը կըսէ նաեւ թէ անցած ուրբաթ օր սէլամլըղի արարողութենէն յետոյ Սուլթանը Տ. Նելիտօֆին ունկնդրութիւն տուած ժամանակ, չնորհակալութիւն յայտներ է անոր որ նախորդ օրը Բէյրութի և Դամասկոսի փողոցներուն մէջ պանական երկիւղ տիրած միջոցին ինք բարեհաճեր էր իր հետեւորդներով մէկտեղ պարսիլ Բէյրութի փողոցները։

— «Տէյլի Թելեկրաֆ»ին կը հաղորդեն վիէննայէն հետեւեալը.

«Ռուսական դեսպան Տ. Նելիտօֆին և Բ. Դրան միջեւ բանակցութիւններ եղած են հարաւային Ռումելիա ապաստանած Հայերուն Անատոլու վերադարձին համար։ Այդ բանակցութիւններ վերջացած են գրեթէ։ կըսուի թէ Ռուսիա ապաստանած Հայերը շատ չեն փափաքիր վերադառնալ մի այնպիսի երկիր ուր ա՛լ տուն տեղ չունին։»

— Ֆրանսական Լիվուռնա լրատար մարտանաւը որ Կիլիկիոյ ջուրերը կը պտըտի, Մերսինա և Տրիպոլիս հանդիպելէ յետոյ անցեր է Պէյրութ։ Ցոկ լրատար մարտանաւին հրամանատարը յայտնած է որ Ջմիռնէն մեկնելով Մակեդոնիոյ և Ծունաստանի ծովեզերքն երթայ. մի քանի օր պիտի մնայ Սալոնիկ։

— «Ֆրէմտէնպլատ» լրագիրը որ աստրօ հունգարիոյ արտաքին գործերի նախարարութեան կիսապաշտօնական բերանն է, կըսէ թէ երեսփոխանական դաշնակցութեան անդամները (Գերմանիա, Աւստրիա և Իտալիա) չեն ցանկար ընաւ որ հայկական խնդիրը նորէն դիւանագիտական բանակցութիւնների խնդիր դառնայ։ Պէտք չէ քաջալերել Հայերը, կըսէ, օսմ. կառավարութեան դէմ իրենց դիմադրութեանը մէջ, այլ ժամանակաւ կառավարութեան որ բարենորոգումները գործադրէ։

Մի քանի անգամ փորձուածը հարկ է միւս նորէն փորձել։ Թիւրքը քը բարենորոգումներ չըներ և չկըրնարըներ...։

ԹԻՒՐՔԻԱՅԷՆ ԼՈՒՐԵՐ

Թիւրք կառավարութիւնը կ.պոլիս կանչած է կրէտէի ղօրքերի գլխաւոր հրամանատարը, հարցաքննելու համար այն կռիւներուն մասին որոնք վերջերս պատահեցան Ազոքորնա նահանգին մէջ և այնչափ սաստիկ յուզում պատճառեցին Ազթէնքի մէջ։

— Գ. ղօրաբանակի կեդրոնը որ առաջ Մանաստիրը էր, Սալոնիկ փոխադրուեր է։

— Տիգրանակերտի նախորդ նահանգապետ Մըրրի փաշան որ կ.պոլիս կը գտնուէր և հիւանդ էր, մեռեր է։

— Կեսարիոյ կառավարիչը պաշտօնանկ լինելով, Բէնղըրլիի կառավարիչ Ազթըզ պէյ Կեսարիոյ կառավարիչ նշանակուեր է։

— Տիգրանակերտի անգլիական փոխ. հիւպատոս նշանակուած է Տ. Ա. Մ. Հէլվարտ, վանի՝ Տ. Վ. Հ. Ռիլէյմ, Սերաստիոյ՝ Տ. Ֆ. Պըլմէն և Բաթնոյի՝ Տ. Ա. Քիւն որ ասկէ առաջ օսմանեան պանքայի Բաթնոյի ճիւղին անօրէնն էր։

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՏԱՐԵՑՈՅՑ ՀԱՅ ՌՈՄԱՆԵՐԷՆ պատկերազարդ· Calendarul armeano român. ilustrat 1896։ (Արդէն յայտնի է որ կալայի Արժ. Տ. Ղեւոնդ քահանայն անցած տարի մի օրացոյց հրատարակեց Հայաստանեայց եկեղեցիի ծոնակատարութիւններուն համեմատ, մէկ երեսին վրայ հայերէն և անոր դէմի միւս երեսին վրայ ռումաներէն թարգմանութիւնը դրուած։ Իրեն գտած դոյզն քաջալերն իսկ բաւական եղած է 1896 թուականին համար ա՛լ աւելի ընդարձակ կերպով հրատարակելու։ 1896ի հայ-ռումաներէն Տարեցոյցը որ խմբագրուած է Արժ. Տ. Ղեւոնդ քահանայ փափազանէն և Եաշինայ վարժարանի նախկին ուսուցիչ Տիար Լուսիկ Սրմագաչեանի բազմահմուտ գրչովը ռումաներէնի թարգմանուած է ծանօթութիւններով և պատկերներով մէկտեղ, բացի բուն օրացոյցէն, կը պարունակէ նաեւ երեւելի անցքերի ժամանակագրութիւնը (բաւական ընդարձակ կերպով), հաժառօտ գիտելիք ի վերայ տոմարին Հայոց (16 երես հայ. և ռումն.), առընթերցողը ուղղուած մի ապդ, էջմիածնի վրայ մի երկար յօդուած՝ Ֆօքշանի ուսուցիչ Տ. Վ. Մամիկոնեանէ գրուած և նոյնի գրած մի ռատնաւորը Թրիմեան Հայրիկի վրայ, պատկերիք ամառ անուններուն վրայ, հաժառօտ վիճակագրութիւն Ռումանահայոց և ամբողջ ցանկն հայ լրագրաց։

Կը պարունակէ նաեւ վհտ. Թրիմեան Հայրիկի և Ս. էջմիածնի պատկերները, ինչպէս նաեւ գարոլ Ա.

Ռոմանիայի թագաւորի պատկերը եւ տէրունական տօներու պատկերները։

Եւ այս ամենը օրացոյցի փոքրիկ դիրքին մէջ ամփոփուած, փափաքեալի գեղեցիկ տպագրութեամբ։

Ջնայելով այս բոլոր առաւելութիւններուն և թիւրքիա մտնելու մասին չատ զգուշութիւն բանեցուցած չլինելուն, գինն ալ համեմատապէս աժան նշանակուած է. 50 սանթիմ է միայն։

Յանձնելու համար դիմել առ

Rev. Leontie Papazian
Parohul Bisericei Armene
GALATZ (Roumanie)

ՎԻՆԼԷՅՒԼԻԻ ԽՆԴԻՐԸ ԵՒ ԱՆԳԼՕ ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՎԷՃԸ

Վինլէյուլի (Հարաւ. Ամերիկա) հանրապետութեան նախագահը զօրավար Բրէսթօ կը մերժէ գոհացում տալ Անգլիոյ պահանջներուն, իր այդ դիմադրութեան մէջ քաջալերուելով Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներէն։

Վաշինկթընէն եկած մի հեռագիր կիմացունէ թէ անցած երեքշաբթի օր Միացեալ-Նահանգներու կառավարութիւնը անգլօ-վինէյուէլեան վէճին վրայ խորհրդակցել յետոյ, նախագահ Տ. Քլիվլէնտ այդ վէճի նկատմամբ մի խիստ պատգամագիր ղրկեց Միացեալ-Նահանգներու քօնկրէսին։

Բացատրելով բրիտանական կառավարութեան պատասխանը, որ առանց մերժելու Մոնրօէի (1) վարդապետութեան սկզբունքը՝ զայն անգործադրելի կը նկատէ անգլօ վինէյուէլեան սահմաններու վէճին համար, նախագահ Տ. Քլիվլէնտ կը յայտարարէ որ Ամերիկացիներուն Մոնրօէի վարդապետութեան տուած մեկնութիւնը ճիշդ է։ Այդ վարդապետութիւն հարկաւոր է ազգի ապահովութեանը համար. անհրաժեշտ է հաստատութիւնների պահպանմանը համար. ազգային կեանքի ամեն հանգամանքներուն կը յարմարի և զայն խափանելու չէ։ Բացատրականապէս գործադրելի է երբ որ եւրոպական պետութիւն մը իր սահմաններ տարածելու ատեն՝ ամերիկեան հողի ոեւէ հանրապետութեան պատկանող գետնի մը սիրանալու կը ջանայ։

Տ. Քլիվլէնտ ցաւ կը յայտնէ որ Անգլիա ամեն իրաւարարութիւն կը մերժէ։ Ուրեմն պէտք է բռնի ընդունիլ այս կացութիւնը և ըստ այնմ գործել։ Վինէյուէլայի խնդիրը այն կէտի հասած է որ Միացեալ Նահանգներու պարտքն է ամեն միջոց ձեռք առնել որոշելու համար անգլիական կիւանի ու Վինէյուէլայի իրաւ սահմանը։

Յետոյ Տ. Քլիվլէնտ կ'առաջարկէ այդ խնդիրը ճշդիւ քննելու համար յանձնաժողով մը կազմել։

Ամերիկեան մամուլի դիտողութիւնները բնդհանրապէս շատ նպաստաւոր են այդ պատգամագրի և ամենքը փափաք կը յայտնեն որ ամեն կուսակցութիւն միանայ Մոնրօէի վարդապետութիւնը այս խնդրի մէջ գործադրելու համար։ Մինչեւ անգամ պատերազմի խօսք կը նեն, եթէ Անգլիա դիմադրէ։

Այս խնդիր շատ յուզած է նաեւ անգլիական թերթերը, որոնք յանդուգն կը գտնեն Տ. Քլիվլէնտի ընթացքը, իրենց կառավարութեան կը յորդորեն չխոնարհիլ ու զիջում չանել և կատելի նեն թէ նախագահական ընտրութիւնը մօտեցած ըլլալուն համար է որ մէջտեղ հանած է այդ վէճ։

Եւրոպական թերթերն ընդհանրապէս փափաք կը յայտնեն որ երկու բարեկամ տէրութիւններուն մէջ հակառակութիւն մը չծագի որ կրնայ վնասել Եւրոպի խաղաղութեան։

(1) Մոնրօէ որ Միացեալ Նահանգներու նախագահն եղած է ատենօք, ծրագիր մը պատրաստած էր որի համեմատ ո՛չ Եւրոպացիներն իրաւունք ունէին Ամերիկի գործերուն խառնուելու և ո՛չ ալ իրենք Եւրոպի գործերուն։ Այդ ծրագիր Ամերիկի Միացեալ-Նահանգներու քաղաքական սկզբունքներէ մին է եղած։

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ԼՈՒՐԵՐ

Աւստրիան և Հունգարիան պիտի ընդունին ֆրանսական կառավարութեան ըրած հրաւէրը 1900ին փարիզի արուեստահանդէսին մասնակցելու համար. 2 միլիոն ֆլօրին պիտի յատկացունեն ատոր։ Կիմացուի նաեւ որ Ռումանիա ալ պիտի ընդունի այդ հրաւէրը և 10 միլիոն մարք (12 ½ միլիոն ֆրանգ) պիտի յատկացունէ հարկ եղած ծախքերին։ Էլիզէմ Բ չատ կը փափաքի որ Ռումանիան ինչպէս Շիքագոյի նոյնպէս և փարիզի արուեստահանդէսին մէջ ներշանաւոր դիրք բռնէ։ Ցայտնի է որ յիշեալ երկու տէրութիւնները մեծ ժեցին պաշտօնապէս մասնակցիլ փարիզի 1889ի արուեստահանդէսին։

— Ռուսիոյ Զարեւիչը Ֆրանսա եկաւ, ձմեռը նիս անցունելու համար։ Մայր. կայսրուհին ալ հոն գալով, ամբողջ ձմեռը իր զաւակի մօտ անցունել մտադիր է։

— Ռումանիոյ վիլհելմ կայսրը հրաւիրած է Պիզմարք իշխանին ներկայ գտնուիլ այն չքեղ ճաշկերոյթի որ առաջիկայ յունուար 18ին պիտի տայ Պէռլինի մէջ, Ռումանիոյ կայսրութեան հրատարակման 25րդ տարեդարձին առթիվ։

Իշխանը խոստացեր է ներկայ գտնուիլ եթէ իր առողջական վիճակ արգիլք չլինի։

— Ամերիկեան կը հաղորդեն վիէննայի «Բոլիթիչէ Քօրէսփոնտէնց» կին սապաշտօնական լրագրին թէ յոյն և սերպ կառավարութիւններուն միջեւ բանակցութիւններ եղած են իրենց շահեր պաշտպանելու համար Մակեդոնիոյ մէջ։ Երկու կառավարութիւններն ալ համաձայներ են թէ առայժմ պէտք է պաշտպանել Սուլթանի տիրապետութիւնը Մակեդոնիոյ մէջ։

— Ռուսիոյ ներքին գործերի նախարարը մի շրջաբերականով իմացուեր է բոլոր նահանգապետներին թէ Նիքոլա Բ Զարի թագադրութիւնը 1896 մայիս ամսին մէջ պիտի կատարուի Մոսկուա։

— Իտալիոյ նախարարապետ Տ. Քրիսպի հիւանդ է։ Ցուրտ առեր է և մկկ սրունքը կը ցաւի, այնպէս որ չկրնար ոտքի վրայ կենալ։

— Ամերիկեան վիլհելմ կայսրը Աթե-նայ Մոնրօէի վարդապետութիւնը այս խնդրի մէջ գործադրելու համար։ Մինչեւ անգամ պատերազմի խօսք կը նեն, եթէ Անգլիա դիմադրէ։

Այս խնդիր շատ յուզած է նաեւ անգլիական թերթերը, որոնք յանդուգն կը գտնեն Տ. Քլիվլէնտի ընթացքը, իրենց կառավարութեան կը յորդորեն չխոնարհիլ ու զիջում չանել և կատելի նեն թէ նախագահական ընտրութիւնը մօտեցած ըլլալուն համար է որ մէջտեղ հանած է այդ վէճ։

Եւրոպական թերթերն ընդհանրապէս փափաք կը յայտնեն որ երկու բարեկամ տէրութիւններուն մէջ հակառակութիւն մը չծագի որ կրնայ վնասել Եւրոպի խաղաղութեան։

— Ռուսիոյ Զարեւիչը Ֆրանսա եկաւ, ձմեռը նիս անցունելու համար։ Մայր. կայսրուհին ալ հոն գալով, ամբողջ ձմեռը իր զաւակի մօտ անցունել մտադիր է։

— Ռումանիոյ վիլհելմ կայսրը հրաւիրած է Պիզմարք իշխանին ներկայ գտնուիլ այն չքեղ ճաշկերոյթի որ առաջիկայ յունուար 18ին պիտի տայ Պէռլինի մէջ, Ռումանիոյ կայսրութեան հրատարակման 25րդ տարեդարձին առթիվ։

Իշխանը խոստացեր է ներկայ գտնուիլ եթէ իր առողջական վիճակ արգիլք չլինի։

— Ամերիկեան կը հաղորդեն վիէննայի «Բոլիթիչէ Քօրէսփոնտէնց» կին սապաշտօնական լրագրին թէ յոյն և սերպ կառավարութիւններուն միջեւ բանակցութիւններ եղած են իրենց շահեր պաշտպանելու համար Մակեդոնիոյ մէջ։ Երկու կառավարութիւններն ալ համաձայներ են թէ առայժմ պէտք է պաշտպանել Սուլթանի տիրապետութիւնը Մակեդոնիոյ մէջ։

— Ռուսիոյ ներքին գործերի նախարարը մի շրջաբերականով իմացուեր է բոլոր նահանգապետներին թէ Նիքոլա Բ Զարի թագադրութիւնը 1896 մայիս ամսին մէջ պիտի կատարուի Մոսկուա։

— Իտալիոյ նախարարապետ Տ. Քրիսպի հիւանդ է։ Ցուրտ առեր է և մկկ սրունքը կը ցաւի, այնպէս որ չկրնար ոտքի վրայ կենալ։

— Ամերիկեան վիլհելմ կայսրը Աթե-նայ Նահանգներէն Ֆրիէտրիխսրուհի առջեւ կանգ առաւ։ Պիզմարք իշխանին առաջուց իմացուած լինելով, երկաթուղիի կայարանը գնաց դիմաւորելց կայսրին և երկուքը միասին գնացին Ֆրիէտրիխսրուհի դղեակը։ Հոն իշխանը մի ճաշկերոյթ տուաւ կայսրին որին սեղանակից եղան 12 անձեր։ Ճաշէն յետոյ մէկ ժամ առանձին տեսակցութիւն ունեցաւ կայսրը Պիզմարք իշխանին հետ։

Լրագիրներէն ոմանք կը գրեն թէ իրենց խօսակցութեան նիւթ եղած է Ռ. բեւելեան խնդիրը։ Ուրիշներ ալ կը գրեն թէ ներքին գործերի վրայ խօսակցած են և այդ տեսակցութեան արդիւնքը պիտի լինի առաջիկայ տարին փոփոխութիւններ մտցունել կառավարութեան մէջ և խիստ միջոցներ ձեռք առնել ընկերվարականներուն դէմ։

Almanach Hachette

Succès oblige. L'**Almanach Hachette** qui s'est vendu les deux premières années à 250.000 exemplaires, a voulu pour 1896, faire davantage et mieux. Le volume a été augmenté d'une centaine de pages, et texte, illustrations, cartes géographiques, tout a été renouvelé, tout est inédit. Parmi les articles les plus instructifs et les plus curieux, citons : *Mars est-il habité ? — La lune à 38 kilomètres. — L'habitation humaine depuis l'origine jusqu'à nos jours. — La guerre à travers les âges* (les grandes batailles du monde). — *Le fardeau de la dette des divers États, comme ils le supportent. — La Chine battue*, par le lettré chinois Li chaopee, et le *Japon vainqueur*, par le japonais Motoyosi-Seizau. — *La France à Madagascar* (avec carte). — *L'emplacement des troupes. — Comment écrire une lettre. — L'a. b. c. du dessin. — Le mariage à travers les âges. — Petit guide du savoir-vivre. — L'art de danser. — L'exposition de 1900. — La maison électrique. — Le végétarisme, comment vivre pour 10 sous par jour. — Le corps humain. — Le guide du contribuable. — La police et les malfaiteurs. — Prix moyen de la vie aux stations d'été et d'hiver*, etc., etc.

Le nombre des primes a aussi été augmenté. Elles permettent à chaque acheteur de se faire rembourser *plus de 35 fois le prix de son exemplaire*. Et pour faire participer tout acheteur à une bonne œuvre, l'*Almanach Hachette* offre de servir 1.200 francs de rente à la veuve la plus méritante qui lui sera désignée par ses lecteurs au moyen d'un bulletin de vote attaché à *l'Almanach*.

Prix : franco, **1** fr. **30.**

S'adresser à la Librairie HACHETTE et Cie
Boul. St-Germain, 79,
et chez tous les libraires en France.

VARIÉTÉS :

Les Commandements du bon Ménage

L'Almanach Hachette *avait promis l'an dernier à ses lectrices* les Commandements du Bon Ménage. *C'est le spirituel auteur des* Contes à Madame, *le poète exquis des* Moineaux francs, *M. Jacques Normand, qui a bien voulu accepter la tâche difficile de formuler ces préceptes pour ceux et celles qui ne se servent pas seulement de l'***Almanach Hachette** *comme d'un agenda de ménage, et de la vie pratique, mais aussi comme d'un petit guide et d'un petit conseiller dans la vie morale :*

POUR LE MARI

I

Dès que son cœur fera tic-tac,
Sans trop regarder au gros sac,
Jeune homme, prends femme ric-rac,
Fût-elle même d'Aurillac.

II

Aime-la... maritalement
(A toi de deviner comment !)
Mais en évitant prudemment
De l'ennuyer, fut-ce un moment.

III

Sans vouloir jouer au Caton,
Chez toi donne toujours le ton ;
Et souviens-toi du vieux dicton :
« Main de fer et gant... de coton ! »

IV

Servi par un merveilleux flair,
Occupe, en un quartier plein d'air,
Un logement très grand, très clair,
Et tout cela pour très peu cher.

V

Bien que ce soit un peu « bourgeois ».
Sois père un grand nombre de fois...
Tâche pourtant, si tu m'en crois,
A douze... de faire une croix.

VI

Pour ta femme sois indulgent ;
Pour tes enfants sois exigeant ;
Pour tes amis sois obligeant...
(En paroles plus qu'en argent !)

VII

De ton mieux fais la charité ;
Ménage à propos ta santé,
Et prends avec sérénité
Les choses par leur bon côté.

VIII

Ne demeure jamais oisif ;
Ne sois pas jaloux sans motif ;
Dans ton contrat... limitatif,
Ne donne aucun coup de canif.

IX

Tâche, quand tu deviendras vieux,
De conserver l'esprit joyeux,
De n'être pas trop ennuyeux...
Et l'on t'en regrettera mieux.

X

Voilà fini mon entretien.
Tous ces conseils sont pour ton bien,
Mon ami ; mais va ! je sais bien
Que tu ne les suivras en rien !

POUR LA FEMME

I

Jeune fille, tendre agnelet,
Sans rêver un bonheur complet,
Prends un mari ni beau ni laid,
Mais dont tu peux dire : « Il me plaît ! »

II

A cet heureux et fier vainqueur
Ne tiens pas trop longtemps rigueur,
Et, sans nul sentiment moqueur,
Donne joyeusement ton cœur.

III

Adroite et fine jusqu'au bout,
En l'amusant de ton bagout.
Semble toujours suivre son goût...
Et c'est toi qui mèneras tout.

IV

Sans cesse dans le mouvement
Sois élégante... élégamment,
Et sois coquette... éperdument.
Mais pour ton mari seulement.

V

De tes enfants, ces chers petits,
Vis comme un lot de ouistitis,
Surveille, avec des soins gentils,
Et les jeux et les appétits.

VI

Ne cherche pas de vains succès ;
Fuis les cancans et les procès ;
Et quand on « potine » à l'excès,
Ne dis rien de ce que tu sais.

VII

Tiens ta maison — point important !
Comptant toujours et recomptant ;
On te volera tout autant...
Mais ton époux sera content.

VIII

Lorsque ta jeunesse aura fui,
Tâche de n'en point prendre ennui ;
Vieillis gaiment près de celui
Qui fut ta joie et ton appui.

IX

Aime-le jusqu'au dernier jour,
Et quand arrivera ton tour,
Va le rejoindre au clair séjour,
Très jeune de ton vieil amour !

X

Voilà fini mon entretien.
Tous ces conseils sont pour ton bien,
Petite ; mais va ! je sais bien
Que tu ne les suivras en rien !

JACQUES NORMAND.

ՏՆՕՐԷՆ—ՊՄԲԱԳԻՐ
Մ. ՓԱՓԱԶԵԱՆ
ՄԱՐՍԷԼ
Հայերէն տպարան Մ. Փափազեանի

Le Gérant : François CARRIERE

Marseille. — Imprimerie et Papeterie du Midi
Allées de Meilhan 44.